

Organizacja i hodowla koni w Polsce oraz ich wpływ na środowisko

Zbigniew Jaworski¹, Jacek Łojek², Paulina Peckiel³

¹ Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Katedra Hodowli Koni i Jeździectwa

² Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego, Katedra Hodowli Zwierząt

³ Polski Związek Hodowców Koni

Konie na tle innych zwierząt gospodarskich postrzegane były i nadal są w szczególności w sposób. Podkreślano ich inteligentną indywidualność, jak również swoje właściwości fizyczne i psychiczne bardzo przydatne z punktu widzenia różnorodnych potrzeb człowieka. Zmiany w sposobach ich wykorzystania, jakie zaszły w XX wieku spowodowały, że ze zwierzęcia rolniczego, a wcześniej konia bojowego, stały się partnerem w sporcie i rekreacji. Najliczniejsza obecnie grupa rasowa w krajowym pogłowie, tj. konie w typie zimnokrwistym, dawniej użytkowane roboczo, są dziś użytkowane w kierunku mięsnym. Polski Związek Hodowców Koni prowadzi księgi dla 9 ras koni oraz zajmuje się identyfikacją i rejestracją pozostałych koniowatych, prowadzi Centralną Bazę Danych Koniowatych. W 2019 roku mieliśmy w Polsce ok. 286 tys. sztuk koni, w tym 131.661 koni zimnokrwistych (46,0% pogłowia), 108.775 koni szlacheckich (38,0%) i 45.811 kuców i koni małych (16,0%) (PZHK, 2020). Mimo że występuje wyraźna i stała tendencja spadkowa w odniesieniu do koni zimnokrwistych, to w pogłowie klaczy hodowlanych, aktywnych w hodowli, nadal wyraźnie dominuje rasa polski koń zimnokrwisty, gdzie do księgi rasowej wpisanych jest obecnie ponad 7700 sztuk (w 2009 było ich o ponad 1100 szt. więcej).

Znaczenie koni oraz różnorodnych sposobów ich wykorzystania przejawia się w wielu sferach, przede wszystkim ekonomicznej, społecznej i ekologicznej. Konie tradycyjnie uznawane są za zwierzęta przyjazne środowisku a ich hodowla za ekologiczną, gdyż ich utrzymywanie nierozzerwalnie łączy się z wykorzystaniem obszernych, mniej lub bardziej naturalnych terenów

otwartych, wykorzystywanych jako trwałe użytki zielone, źródło najtańszej i najbardziej dostępnej paszy. Konie korzystnie wpływają na takie siedliska przyrodnicze, utrzymując je w stanie naturalnej vegetacji, korzystnej także dla dziko żyjących roślinożerców i innych form życia. Na ekologiczny aspekt produkcji zwierzęcej zwraca uwagę Krajowa strategia zrównoważonego użytkowania i ochrony zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich (MRiRW, 2013), której działania koncentrują się m.in. na prowadzeniu produkcji rolnej zgodnie z wymaganiami środowiska oraz zachowaniu bioróżnorodności agroekosystemów i typowego krajobrazu wsi, przy podkreśleniu znaczącej roli roślinożernych zwierząt gospodarskich. Konie jako zwierzęta pasące się doskonale wpisują się w zakres tych działań, spełniając pożyteczną funkcję środowiskotwórczą, wspomagając proces renaturalizacji zakłóconych ekosystemów, utrzymując wiele biotopów łąkowo-pastwiskowych oraz korzystnie wpływając na krajobraz i zwiększenie bioróżnorodności. Do kontroli vegetacji na terenach o wysokich walorach przyrodniczych, objętych różnymi formami ochrony wykorzystuje się rodzime rasy koni, zagrożone wyginięciem. Szczególnie przydatne do tego celu są koniki polskie, konie huculskie, stare rasy koni zimnokrwistych i kuców. Wykorzystywane są w pielęgnacji krajobrazu (Działanie 8.1.) i czynnej ochronie przyrody (Działanie 8.2.). Większość populacji koników polskich i koni huculskich, ras objętych programami ochrony zasobów genetycznych, utrzymywana jest w systemie hodowli bezstajennej. Konie tych doskonale przystosowanych do naszych warunków lokalnych ras pielęgnują górskie pastwiska, tereny rekreacyjne, tereny parków narodowych i wielu innych miejsc przyrodniczo cennych, ale także tereny nieużytkowane rolniczo. Wypas koni poprzez ograniczanie sukcesji wspomaga zachowanie zbiorowisk roślinnych zawierających rośliny chronione, czy stanowiących cenne siedliska lęgowe dla ptaków. Sprzyja temu system hodowli rezerwatywnej usankcjonowany programami hodowlanymi naszych koni ras prymitywnych. Konie wszystkich ras poprzez swoje szczególne cechy biologiczne, a także organizację chowu i hodowli doskonale wpisują się w koncepcje ekstensyfikacji produkcji, zwiększenia dobrostanu zwierząt, zachowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz bioróżnorodności.